

İLYA İLF - YEVGENİ PETROV • On İki Sandalye

Evrensel Basım Yayın, 2002 (1 baskı)

Двенадцать Стульев

İletişim Yayınları 2264 • Dünya Edebiyatı 226

ISBN-13: 978-975-05-1884-3

© 2016 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2016, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Barış Özkul, Güneş Akkor

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Boris Grigoriev, "Anavatanında Rus Halkı", 1918

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ Ayla Duru Karadağ

BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

İLYA İLF - YEVGENİ PETROV

On İki Sandalye

Двенадцать Стульев

ÇEVİREN *Mehmet Özgül*

BARIŞ ÖZKUL'UN ÖNSÖZÜYLE

ILYA ILF (Ilya Arnoldoviç Faynzilberg) 15 Ekim 1897'de Odessa'da doğdu. Bir süre çeşitli fabrikalarda istatistik ve muhasebe görevlerinde bulunduktan sonra *Sindetikon* isimli bir mizah dergisinde çalışmaya başladı. İlk şiirlerini aynı zamanda editörlük yaptığı *Sindetikon*'da yayımladı. 1923'te geldiği Moskova'da tren yolu işçilerinin dergisi *Gudok'ta* (Tren Düdüğü) editörlük yaptı. 1924'te Marusya Taraşenko'yla evlendi. 1925'te Orta Asya'ya, 1930'larda Yevgeni Petrov'la birlikte ABD'ye seyahat etti. 13 Nisan 1937'de veremden öldü.

YEVGENI PETROV (Yevgeni Petroviç Katayev) 30 Kasım 1902'de Odessa'da doğdu. Bir süre gazetecilik ve editörlük yaptı, ilk öyküsü *Nakunune* (Arefe) dergisinde yayımlandı. 1923'te Moskova'ya yerleşti. *Gudok'ta* çalışırken Ilya Ilf ile tanıştı. İlk romanları *On İki Sandalye* 1928'de yayımlandı. İkinci romanları *Altın Buzağı* 1931'de tefrika edildi, 1933'te kitaplaştırıldı. 1935'te çıktıkları ABD seyahatlerinin ardından *Adnoetajnaya Amerika'yn* (Tek Kath Amerika) yazdılar. Ilf'in ölümünden sonra Uzak Doğu'ya giden Petrov, oradaki gözlemlerine yer verdiği bir yazı dizisi hazırladı. Nazi Almanyası'nın Sovyetler Birliği'ni istila ettiği yıllarda savaş muhabirliği yapan Petrov, 2 Temmuz 1942'de bir uçak kazasında hayatını kaybetti.

İçindekiler

ÖNSÖZ / BARIŞ ÖZKUL	7
----------------------------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM Stargorod Aslanı

1. Bezençuk Usta, Onun Tam Karşısında “Periler”	13
2. Bayan Petuhova Sizlere Ömür.....	24
3. “Günahkârın Aynası”	34
4. Uzun Yolculuklar Esin Perisi	41
5. Büyük Düzenbaz.....	46
6. Pırlantaların Sisi.....	56
7. “Titanik”in Kalıntıları.....	63
8. Sinsi Hırsız.....	69
9. Nerede O Lüle Lüle Güzel Saçlarınız?.....	83
10. Çilingir-Tesviyeci, Papağan, Falcı Kadın	92
11. “Yaşamın Aynası” Olan Alfabe	105
12. Ozanların Düşlediği Ateşli Kadın.....	120
13. Çok Heyecanlısınız, Derin Derin Soluk Alın!.....	134
14. “Kılıç ve Baykuş Derneği”	152

İKİNCİ BÖLÜM
Moskova'da

15. Sandalye Okyanusunun Ortasında.....	171
16. Keşiş Bertold Şvarts Öğrenci Yurdu.....	174
17. Sayın Yurttaşlar, Yataklarınızın Değerini Bilin!.....	183
18. Mobilya Müzesi.....	191
19. Avrupa Tarzında Oylama.....	202
20. Sevilya'dan Granada'ya.....	214
21. Cezalandırma.....	227
22. Yamyamlar Kraliçesi Elloçka.....	242
23. Avessalom Vladimiroviç İznurenkov.....	253
24. Otomobilciler Kulübü.....	266
25. Çıplak Mühendisle Konuşma.....	276
26. İki Ziyaret.....	285
27. Her İşe Yarayan Cezaevi Sepeti.....	292
28. Piliç ve Uzak Denizler Horozu.....	302
29. "Gavrila" Destanı Kalemşoru.....	312
30. Kolomb Tiyatrosunda.....	321

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Bayan Petuhova'nın Mücevherleri

31. Volga Nehri Üzerinde Büyüleyici Bir Gece.....	339
32. Kirlili İşler Peşindeki Ortaklar.....	350
33. Cennetten Kovulma.....	359
34. Gezenlerarası Satranç Kurultayı.....	367
35. Ve Sonrası.....	385
36. Su Dolu Malahit Taşı Çukurunun Görüntüsü.....	390
37. Yeşil Burun.....	401
38. Bulutların Altında.....	412
39. Deprem.....	422
40. Servet.....	438

ÖNSÖZ

BARIŞ ÖZKUL

Sovyet edebiyatı, mizah unsurunun öne çıkmasıyla bilinen bir edebiyat değildir. Stalin'in Kültür Devrimi'ni ilan ettiği 1932'den Kruşçev'in 20. Kongre'de Stalin dönemiyle hesaplaştığı 1956'ya kadar Rusya'da kaydadeğer denebilecek tek bir mizah dergisi yayımlanmıştır: *Krokodil* (Timsah).¹ "Sağ sapma", "idealizm", "küçük burjuva alışkanlıkları" gibi günahlara karşı teyakkuzda olan Sovyet yazarların eleştirel bir mizah duyarlılığı sergilemesi mümkün olmamıştır. Zoşçenko olayı, bu bakımdan tipiktir. Stalinist kültür politikasının mimarı Jdanov'un 1946'da Merkez Komite'de onaylattığı karar üzerine "emperyalist" Batı'dan burjuva sanatı ihraç ederek parti çizgisinden uzaklaşan yazarlar cezalandırılmıştır. Ünlü taşlama yazarı Mihail Zoşçenko ve şair Anna Ahmatova'nın yapıtları burjuva bireyciliğini yadıkları gerekçesiyle yasaklanırken Rus klasikleri ile Dickens, Byron, Molière, Shakespeare gibi Batılı yazarlar arasında benzerlikler keşfeden edebiyat eleştirmenleri partiye ihanetle suçlanmıştır. Dönemin kültür politikasının ufuk çizgisini 1932'de Yazarlar Birliği'nin açılışında yaptığı konuşmayla Stalin belirlemiştir: "Proletaryanın kültürel hegemonyası adına küçük ve sıradan insanın gerçekliğini anlatmak."

1 Öte yandan *Krokodil*'in dünyada en çok satan mizah dergilerinden biri olması Sovyet toplumunun mizaha duyduğu ihtiyacın boyutlarını göstermesi açısından ilginçtir.

Bu koşullarda, eleştirel amaçlarla mizaha yönelmeyi göze alabilen yazarların sayısı oldukça sınırlı kalmıştır.

Ilya Ilf ve Yevgeni Petrov'un 1920'lerde yazdıkları yapıtlar esas itibariyle 1953-1957 arasının "katharsis" ortamında Sovyet okuruyla buluşmuştur. Stalin'in ölümünün ardından kısa bir süre devlet başkanlığı yapan Malenkov'un Sovyet yazarlardan "modern Saltikovlar"² olmalarını istemesi, yergi ve taşlama türündeki yapıtların tekrar gün işiğine çıkmasını sağlamıştır. *On İki Sandalye* ve *Altın Buzağı* o tarihlerde iki yüz bin baskıya ulaşmıştır.

Her iki yazar da Odessa doğumludur. 20. yüzyılın ilk çeyreğinde farklı dillerin konuşulduğu, kozmopolit ve renkli bir Őehir olan Odessa'da önemli yazarlar yetişmiştir: 1930'larda kısa öykü yazarı olarak nlenen İzak Babel; Rus edebiyatına modernizmi ithal eden Yuri Oleşa; *Vremya Vperyod!* (Zamanıdır İleri!) romanıyla *proletkulte* ironik bir katkı yapan Valentin Katayev; romancı Konstantin Paustovski.

* * *

Ilya Ilf (Ilya Arnoldovi Fainzilberg) 1897; Valentin Katayev'in kardeşi olan Yevgeni Petrov (Yevgeni Petroviç Katayev) 1903 doğumludur. Yolları Moskova'da, demiryolu işçilerin dergisi *Gudok*'ta (Tren Düdüğü) keşişmiştir. Dergideki görevleri, Sovyet bürokrasisinin adaletsizliklerinden yakınanların yolladıkları mektupları editöre iletmektir – Rus edebiyatında "felyeton" adı verilen bu metinlerin dergi ve gazete sütunlarında yayımlanması 19. yüzyıldan kalma bir gelenektir.

Ilf ve Petrov 1927'de beraber yazdıkları ilk metinleri Fyodor Tolstoyevski imzasıyla yayımlatırlar. Sonraları otobiyografilerinde beraber yazmanın zorluklarından söz edeceklerdir:

Bizim için beraber yazmak çok zordu. Herhalde Goncourt'lar için daha kolay olmuştur. Sonuçta onlar kardeşi, biz ise akraba bile değildik. Aynı yaşta değildik, aynı milliyetten değildik. Birimiz Rus (muammalarla dolu Rus ruhu), diğerimiz Yahudi idik (muammalarla dolu Yahudi ruhu).³

2 Mihail Yevgrafovi Saltikov-Őchedrin, 19. yüzyılın önemli yergi ve taşlama yazarlarından.

3 Aktaran Maurice Friedberg, eviri bana ait. Friedberg'in, *On İki Sandalye*'nin

Sovyetler’de ve Anglo-Sakson dünyasında tanınmalarını sağlayan yapıtlarını 1927-1937 arasında yazarlar. *On İki Sandalye* 1928’de, *Altın Buzağı* 1931’de, Amerika’ya yaptıkları seyahatten sonra kaleme aldıkları *Tek Katlı Amerika* ise 1937’de yayımlanmıştır – Sovyet edebiyatı *Adnoetajnaya Amerika* (Tek Katlı Amerika) ile Amerikan kapitalizminin somut tasvirleri ve temsili yapılarıyla (Wall Street, Empire State Building gibi) tanışmıştır.

İlf, 1937’de veremden ölürken Petrov 1942’de Sivastopol Kuşatması sırasında uçağına isabet eden bir Alman füzesiyle hayatını kaybetmiştir.

* * *

On İki Sandalye’nin olay örgüsü, eski bir soylu olan Vorobyaninov’un kayınvalidesinin ölüm döşeğinde açıkladığı sırrın etrafında döner: Kadının elmaslarını sakladığı sandalyelere Sovyet yetkililerce el konmuştur. Vorobyaninov ile henüz yirmilerindeki Ostap Bender elmasları bulmak için işbirliği yaparlar. Bir de rakipleri vardır: İhtiyar kadının sırrını işiten papaz Vostrikov.

Elmasların peşine düşen hazine avcıları Sovyetler’i dolaşırken yeni toplumun panoraması Moskova’dan Kafkaslar’a boylu boyunca önümüze serilir: Sovyet bürokratları, gazeteciler, mülksüzleştirilmiş soylu sınıf, taşra ve başkent... Roman, Lenin’in Yeni Ekonomi Politikası’nın (*Novaya Ekonomiçeskaya Politika*) son yıllarında geçer. Ticaret, sanayi ve tarımda geçici bir kapitalistleşme hamlesinin yürütüldüğü bu tarihlerde eski rejimin ayrıcalıklı zümreleri Sovyet rejiminin ufak çaplı patronları olarak boy göstermektedir. Bu toplumsal hareketlilik ve rimli bir mizah malzemesidir.

Babası Türk olan roman kahramanı Ostap Bender, Vorobyaninov ve Vostrikov karşısında yeni rejimin ilk neslini temsil etmektedir. Ama bir “aparatchik” değildir. Sovyet toplumunun esaslı bir eleştirmeni olduğu da söylenemez. Arafta kalmıştır. Bürokrasinin ayrıcalıkları ve ufak hesaplarını teşhir ederken aynı zamanda bürokratik boşlukları kendi lehinde kullanmak ister. Hakikat tebliğ eden katı bir eleştirelilik

İngilizce basımına yazdığı önsözde (1960), İlf ve Petrov hakkında ayrıntılı bilgiler verilir. Sunuş’u hazırlarken Friedberg’ten yararlandım, onun kronolojisine sadık kaldım.

yerine Bender'in bireysel bilincinden süzölmüş, sahici bir mizah yeğlenmiştir *On İki Sandalye*'de.

1920'lerde Sovyet toplumu siyasal devrimin yanı sıra yeni bir dilin ve sembolik dünyanın da inşasıyla meşguldü. Ostap Bender, sisteme ayak uydurma çabasıyla bütünleşen kelime dağarcığıyla, geleceğe dair hayalleri ve özlemleriyle, kısacası maddeyle kurduğu ilişki biçimiyle yeni bir toplumsal tiptir. *On İki Sandalye*, bu "yeniliğin" sınırlarına işaret ettikçe Bender bir Sovyetler Birliği parodisine dönüşür.

Belki de bu nedenle Rus toplumunun kolektif hafızasında sağlam bir yer edinmiştir. 1963'te kozmonot Pavel Popoviç, uzaya gittiğinde kitaplarını yanına almak isteyeceği birkaç yazar arasında İlf ve Petrov'u da sayar. 1978'de Stanislav Rassadin ve Benedikt Sarnov, Sherlock Holmes ile Ostap Bender'i karşılaştırdıkları popüler bir radyo dizisi hazırlarlar.

Ostap Bender'in etkisi Sovyet dönemiyle sınırlı kalmadı. 1995'te St. Petersburg'ta Ostap Bender müzesi açıldı. 1997'de Rus basınına yansıyan bir habere göre 20. yüzyıl Rusçası üstünde Mayakovski'den sonra en etkili olan yazarlar İlf ve Petrov'du.⁴ 2004'te sahnelenen *On İki Sandalye* müzikali Rusya'da epey ilgi gördü. İlf ve Petrov, genç yaşlarda vefat etmeseydi 1940'larda zirveye ulaşan baskıya dayanabilirler miydi bilinmez ama *On İki Sandalye* ve Ostap Bender'in rejimden uzun ömürlü çıktıkları kesin.

4 Alex Bratersky, "Chasing the Chair", *The Moscow Times*, 24 Temmuz 1998. Aktaran Andrei Sinyavsky, *Soviet Civilization: A Cultural History* içinde, İngilizceye çeviren J. Turnbull, Arcade Publishing, New York, 1990, s. 176.

BİRİNCİ BÖLÜM

Stargorod Aslanı

Bezençuk Usta, Onun Tam Karşısında “Periler”

Bir ilçe merkezi olan N. kasabasında öyle çok berber dükkânı ile cenaze işleri bürosu vardı ki, kasabada oturanların başka bir iş yapmayı yalnızca berbere saç-sakal tıraşı olduklarını, başlarını yıkayıp serinlediklerini, bu yerlerde daha fazla oyalanmadan öbür dünyaya göçtüklerini sanırdınız. Gerçekte ise N. kasabasının insanları hayli seyrek tıraş olurlar, öbür dünyaya göçme konusunda da hiç acele etmezlerdi. Kasabanın günlük yaşantısı durağan mı durağandı. Ama bahar geceleri çevre büyüleyici bir güzelliğe bürünürdü. Gökte ay yükselince sokakları dolduran diz boyu çamur, taş kömürü ışıltısıyla parlamaya başlar, sanki şenlik varmış gibi her yer şıkır şıkır aydınlanırdı.

Kasaba delikanlılarının hepsi Kamu İşleri Yönetim Merkezi'nde çalışan sekreter kıza âşıktı. O yüzden kızcağız gündüzleri hayranlarından fırsat bulup asıl görevini yapmada güçlük çekerdi. Kasabanın ileri gelenlerinden İppolit Matveyeviç Vorobyanınov gönül ilişkileri ya da ölüm olaylarıyla pek ilgilenmezdi. Oysa müdürlüğünü yaptığı devlet dairesinde yarım saatlik öğle paydosu dışında bütün işi evlenenler, doğanlar ile ölenleri nüfus kütüğüne kaydetmekti.

Bay Vorobyanınov sabah kalkar kalkmaz kaynanası Klavdiya İvanovna'nın damar damar çizgili bir bardakla verdiği sıcak sü-

tü afiyetle içerdi. Sonra evin loş odalarında fazla vakit geçirmeden, bahar sabahının insanı irkilten çiy aydınlığında uzayıp giden Yoldaş Gubernski caddesine ilk adımını atardı. Yoldaş Gubernski caddesi küçük ilçe merkezlerinde görülebileceklerin en güzellerinden biriydi. Caddenin sağ yanında cenaze levazımatçısı Bezençuk ustanın macunları dökülmüş vitrininde toza toprağa bulanmış, meşe tabutlar hantal görünüşleriyle neşenizi kaçırırdı. Caddenin sol kolunda ise “Periler” adlı cenaze bürosunun yeşile çalan dalgalı camekânları arkasında gümüş rengi tabutlar görürdünüz. Az ileride “Piyer ve Konstantin” adlı berber dükkânı müşterilerine “tırnak bakımı”, “evde saçlara ondüle yapma” gibi hizmetler sunduğunu belirten duyurusuyla dikkat çekerdi. Biraz ileride bir otelin önünde başka bir berber dükkânıyla burun buruna gelirdiniz. Daha ilerideki boş arsada ise sarı tüylü bir dananın kocaman bir kapıya dayalı, paslı dükkân levhasını iştahla yaladığı görülürdü.

Levhada;

“İçeri Buyurun”
Cenaze İşleri Bürosu,

diye yazardı.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, kasabada bolca cenaze levazımatçısına rastlandığı halde bunların müşterisi o denli bol değildi. Üç yıl önce, yani İppolit Vorobyandinov’un N. kasabasına yerleştiği sıralar “İçeri Buyurun” adlı cenaze işleri bürosu iflas bayrağını çekmiş, kasabanın en iyi iş yapan cenaze levazımatçısı Bezençuk usta ise düştüğü zor durumdan kurtuluşu kendini içkiye vermekte bulmuştu. O günlerde adamcağızın, özene bezene yaptığı en güzel tabutunu rehin bırakarak durumunu biraz olsun düzelttiği söylenir.

Evet, N. kasabasında insanlar çok seyrek ölüyorlardı, görev yaptığı dairede asıl işi evlenenler ile ölenleri nüfus kütüğüne geçirmek olan İppolit Vorobyandinov bu durumu en iyi bilen kişiydi.

İppolit Matveyeviç’in çalışma masası tıpkısı tıpkısına eski

bir gömüt (mezar) taşını andırırdı. Masanın sol köşesini sıçanlar kemirmişti. Üstüne yığılı tütün rengi kalın klasörlerin ağırlığından olsa gerek, masa zayıf bacakları üzerinde titreyerek dururdu. Bu klasörlerin içinde neler yoktu ki! N. kasabasında yaşayanların atalardan torunlara uzanan soyağacı mı, bu kısır topraklarda yetişen kuşakların binbir renkli tarihçesi mi?.. Kayıtlarda ne ararsanız bulurdunuz.

1927 yılının 15 Nisan sabahı İppolit Matveyeviç her zaman ki gibi saat 8.30'da uyandı, yatağından doğrulur doğrulmaz altın çerçeveli burun gözlüğünü taktı. İppolit Matveyeviç nedense hepimizin bildiği düz gözlüklerden kullanmayı sevmezdi. Bir keresinde sıkma burun gözlüğünün sağlığa zararlı olduğunu işitmiş, bunun üzerine gözlükçüsüne giderek sapı altın kaplamalı yeni bir gözlük edinmişti. Taktığı yeni gözlük çok hoşuna gitmekle birlikte karısı (ölümünden bir süre önceydi), saplı gözlüğüyle tıpkı Milyukov'a¹ benzediğini söyleyince Vorobyeninov bunu hemen çıkarıp apartmanın kapıcısına verdi. Kapıcı her ne kadar Vorobyeninov gibi miyop değilse de, burnunun üstüne yerleştirdiği yabancı nesneye kısa zamanda alıştı, oradan onu bir daha çıkarmadı. Bacaklarını karyoladan aşağı sarkıtan Vorobyeninov;

“Bonjur!” dedi kendi kendine.

Bunun anlamı, o gün keyfinin yerinde olduğuydu. Sabah gözlerini açtuğunda ağzından “God morgen” sözleri çıkarsa, bu, karaciğerinin sızladığı, havanın nemine zor dayandığı, 52 yaşındaki bir adamın yaşamasının kolay olmadığı anlamına gelirdi.

İppolit Matveyeviç devrimden önce özel terzisine diktirdiği pantolonunu sıksa bacaklarına geçirdi, paçalarını bileklerinden ipe boğdu, sonra da uçları köşeli, ayaklarını sıkan, yumuşacık pabuçlarına ayaklarını soktu. Beş dakika sonra üzerinde gümüş rengi yıldızların ıpıl ıpıl parladığı “ay yeleşti” ve sürekli bununla birlikte giydiği, uzun tüylü kumaştan yanar döner cekeci kahramanımızın iri bedeninin üst bölümünü örtmüş durumdaydı. Yüzünü yıkadığı sırada kır saçlarına sıçrayan su damla-

1 Pavei Nikolayeviç Milyukov (1859-1943): Çarlık Rusyası devlet adamlarından. Ekim Devrimi'nden sonra ülkesinden ayrılmıştır.

larını elinin tersiyle silkeleyen Vorobyandinov bıyıklarını yırtıcı hayvan tavrıyla şöyle bir oynattı, kılları uzamış çenesini kararsızlığını gösteren bir hareketle sıvazladı, kısacık kesilmiş platin rengi saçlarını birkaç fırça vuruşuyla düzeltti, sonra, yüzünde nazik bir gülümsemeyle, o sırada odasına paldır küldür giren kaynanası Klavdiya İvanovna'ya doğru yürüdü.

Klavdiya İvanovna gök gürültüsünü andıran sesiyle;

“Eppolet!” dedi. “Bu gece kötü bir düş gördüm.”

“Düş” sözcüğünü Fransızlar gibi söylemişti.

İppolit Matveyeviç kaynanasını yukarıdan aşağı şöyle bir süzdü. Bir seksen beşe varan boyuyla kaynanasından hayli yüksek duruyordu, bu da onun kadıncağıza tepeden bakması için yeterliydi. Yaşlı kadın;

“Rahmetli Mariya'yı saçlarını omuzlarına dökmüş olarak gördüm düşümdede. Beline de altın bir kemer takmıştı,” diye sürdürdü konuşmasını.

Top gürlemesi gibi çıkan sesinden ötürü masanın üstünde duran demir döküm lambanın gülle ve mermi biçimindeki süsleri ile üstü tozlanmış lamba şişesi şingirdayarak titredi.

“Eppolet, öylesine kaygılandım ki, size anlatamam. Sakın kızcağızın başına kötü bir şey gelmesin?”

Kaynanasının söyledikleri İppolit Matveyeviç'in tepesinde kalan son birkaç saç telinin hep birden ayağa kalkarak sağa sola savrulmasına, yüzünün buruşmasına neden oldu.

“Üzülmeysin, öbür dünyada öyle şeyler olmaz, anneciğim. Geçen ayın su parasını yatırdınız mı?”

Ne gezer? Su parası yatırılmadığı gibi, İppolit Matveyeviç'in lastik ayakkabıları da temizlenmemişti. Adamcağız işte bu yüzden sevmezdi kaynanasını. Ona sorarsanız Klavdiya İvanovna boş kafalının biriydi, yaşının hayli geçkin olması dolayısıyla ileride bir gün düzeleceği konusunda umut da vermiyordu. Ayrıca pintinin pintisi bir kadındı; bereket versin, Vorobyandinov'un cebi delik oluşu, kadının, bunaltıcı eli sıklığını daha da azdırıp çevreye zarar vermesini önlüyordu. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, konuşurken sesi öylesine gür ve tok çıkardı ki, Altın Yürekli Rişard kadının konuşmasını işitse kıskançlığından çatlardı. Bi-

lirsiniz, bu Haçlı komutamı gürleyen sesiyle öyle bir bağırırdı ki, en yiğit atlar bile korkudan arka ayakları üstüne çökerdi. Klavdiya İvanovna'nın en büyük özelliği, geceleri sürekli düş görmeydi. Belleri kuşaklı genç kızlar mı girmezdi düşlerine, kenarları sırma zıhlı koşum takımlarıyla donatılmış süvari küheylanları mı, arp çalan kapıcılar mı, geceleri ellerindeki tokmakla kapılara vuran, bekçi tulumu giymiş melekler mi, garip garip sesler çıkararak odanın ortasında kendi başlarına zıplayan örgü şişleri mi? Daha neler neler görmezdi düşünde. Sizin anlayacağımız, her bakımdan boş kafalı bir kadındı Klavdiya İvanovna. Üstüne üstlük, burnunun dibinde öyle sık kıllar bitmişti ki, insanın aklına bunları tek tek koparıp tıraş fırçası yapmak gelirdi.

Kaynanasının söylediklerinden hayli sinirlenen İppolit Matveyeç kendini hemen evden dışarı attı.

Caddede tabut ustası Bezençuk'un köhne dükkânına yaklaştığı sırada, adamcağızı kollarını göğsünde çaprazlamış olarak kapının kasasına dayanmış dururken gördü. Sürekli tecimsel başarısızlığa uğraması, derdini içkiyle unutmak istemesi yüzünden Bezençuk'un gözleri, kızışmış bir kedinin gözleri gibi parlak sarı renkteydi. İppolit Matveyeç'in, dükkânının önünden geçtiğini fark eden Bezençuk bu fırsatı kaçırmadı.

"Değerli hemşerimize saygılar sunarım. Gününüz aydın olsun, efendim," diyerek bir selam çaktı.

İppolit Matveyeç lekeler içindeki tüylü şapkasını havaya kaldırarak tabut ustasını nazikçe selamladı.

"Nasılsınız? Kaynananız hanımefendinin sağlığı nasıldır?" diye hatır sordu Bezençuk.

İppolit Matveyeç ağzının içinde anlaşılmadık bir şeyler mırıldandı, sonra omuzlarını büzerek Bezençuk'un önünden yürüdü gitti.

"Kendilerine sağlık esenlik dilerim. Anasını sattığımın dünyası! Bu gidişle bakalım daha ne kadar zarara uğrayacağız!"

Usta böyle dedikten sonra yeniden kollarını göğsünde çaprazladı, yeniden kapının kasasına yaslandı.

"Periler" adlı cenaze levazımatçısının dükkânına yaklaştığı ki, İppolit Matveyeç'i orada bir daha durdurdular.